

Representantforslag 249 S (2025-2026) om et styrket vern av opphavsrett i møte med kunstig intelligens

1. Innledning og hovedsynspunkter

Norsk Journalistlag (NJ) er både en fagforening og en mediepolitisk organisasjon for redaksjonelle medarbeidere i redaktørstyrte medier, frilansere og de som utdanner seg til å jobbe med media. Vi ivaretar medlemmenes journalistfaglige interesser, og verner om den redaksjonelle uavhengigheten og ytringsfriheten. NJ har i dag i overkant av 8600 medlemmer.

Vi støtter forslaget om å styrke opphavsrettens vern i møte med utviklingen av kunstig intelligens. Forslaget tar opp grunnleggende utfordringer for journalistikk, medieøkonomi og det offentlige ordskiftet.

Etter NJs syn har norske myndigheter så langt i for stor grad lagt seg på EUs minimumsløsninger om rettighetshavernes vern til tross for bred erkjennelse – også i EU – av at regelverket ikke er tilstrekkelig tilpasset utviklingen av generativ KI. Det nasjonale handlingsrommet er i liten grad utnyttet.

Det er et politisk ansvar å sikre at teknologisk utvikling ikke skjer på bekostning av immaterielle rettigheter. Uten tydeligere regulering risikerer man at verdiskapingen i økende grad flyttes fra opphavere og redaktørstyrte journalistiske medier til globale teknologiselskaper.

2. Særlig om journalistisk innhold og mediemangfold

Journalistisk innhold er i all hovedsak opphavsrettslig beskyttet og utgjør et særlig verdifullt datagrunnlag i utviklingen av generative KI-systemer. Tekst, foto, video, lyd og grafikk fra redaktørstyrte medier kjennetegnes av høy kvalitet, språklig presisjon og redaksjonell bearbeiding, og er derfor spesielt attraktivt for modelltrening.

Samtidig er journalistikk en kostnadskreven virksomhet, og finansieringen er allerede under press. Dersom KI-aktører kan utnytte dette innholdet uten samtykke eller kompensasjon, samtidig som de trekker trafikk og annonseinntekter bort fra mediene, vil det kunne undergrave grunnlaget for uavhengig journalistikk.

Dette er ikke bare et opphavsrettslig spørsmål, men et spørsmål om demokrati. Journalistiske medier er en grunnleggende infrastruktur for informasjonsflyt, offentlig debatt og maktkritikk. Et svekket økonomisk grunnlag vil over tid ramme både informasjonsmangfoldet og tilliten i samfunnet. Et effektivt opphavsrettsvern i KI-sammenheng er derfor også et virkemiddel for å sikre demokratiske verdier.

3. Nærmere om forslagens tiltak

NJ støtter hovedretningen i alle de åtte forslagspunktene.

Kravet til åpenhet er avgjørende, men dagens tilnærming er for vag. For at rettigheter skal kunne håndheves i praksis, må transparenskravene være konkrete og etterprøvbare. Rettighetshavere må få tilgang til tilstrekkelig detaljerte opplysninger om hvilke verk og datasett som er brukt i modelltrening. Uten slik transparens vil både reservasjonsrett og krav på vederlag i praksis være illusoriske.

Kjernen i reguleringen må være å sikre opphavere rett til rimelig kompensasjon. Kollektive lisensieringsmodeller kan være en del av løsningen, men må suppleres med et tydelig og forpliktende lovverk.

NJ vil særlig fremheve utfordringene knyttet til tekst- og datautvinning (TDM). EU-regelverket bygger i dag på en reservasjonsmodell, men rettighetshavere mangler i praksis effektive og tilgjengelige mekanismer for å benytte seg av denne retten. Dette skaper en skjevhet hvor teknologiselskaper i realiteten kan utnytte beskyttet materiale i stort omfang, mens byrden for å reservere seg ligger på den enkelte opphaver.

4. Tilleggsforslag – kompensasjon for verdioverføring fra medier

NJ vil også peke på et forhold som ikke er tilstrekkelig adressert i representantforslaget.

I Europaparlamentets resolusjon av 10. mars 2026 fremheves behovet for mekanismer som sikrer at leverandører av generativ KI som trekker trafikk og inntekter bort fra medieaktører, kompenserer disse på en rettferdig måte.

NJ mener dette bør følges opp nasjonalt. Det bør utredes ordninger som sikrer at verdioverføring fra redaktørstyrte journalistiske medier til KI-aktører i større grad balanseres, med særlig vekt på å beskytte lokale og regionale medier og dermed mediemangfoldet.

5. Avslutning

Utviklingen av kunstig intelligens gir store muligheter, men også betydelige utfordringer for opphavsretten og mediesektoren. Etter NJs syn er det behov for tydeligere og mer forpliktende regulering enn det som følger av dagens regelverk.

Forslaget fra representantene Høyer-Berntsen og Fiskaa er et viktig bidrag i denne retningen, og bør følges opp med konkrete lovendringer som sikrer både reell kontroll over bruk av opphavsrettslig materiale og en rimelig verdifordeling.

Vennlig hilsen,

Dag Idar Tryggestad
leder

Ina Lindahl Nyrud
advokat